

MLADI IN GOVORJENJE V ZBORNEM JEZIKU

Marja Bešter Turk

Pedagoška fakulteta, Ljubljana

UDK 811.163.6'271.1-053.6

V prispevku so predstavljeni rezultati ankete, v kateri je sodelovalo več kot 600 mladih. Odgovarjali so na vprašanja o rabi zbornega jezika pri ustnem sporočanju in o težavah, ki jih imajo pri tem, ter o svojem odnosu do zborne govorice.

zvrsti slovenskega jezika, raba zbornega jezika, ustno sporočanje, mladi, anketa

The paper discusses the results of a questionnaire completed by more than 600 young people. The questionnaire was concerned with the young people's use of the standard language in oral communication, the problems they perceive in this process, and their attitudes to the standard language.

variety of Slovene language, use of standard language, oral communication, young people, questionnaire

1 Uvod

V zadnjih letih najdemo v slovenski strokovni literaturi več raziskav o (pisnem) jeziku mladih, zlasti v povezavi z novimi/elektronskimi mediji. Manj pa imamo raziskav o tem, kako govorijo mladi, ko se znajdejo v javnih in uradnih govornih položajih. B. Pogorelec (1998: 57) je pred leti zapisala, da je pri mladih tudi za govorni jezik značilen »velik odklon od postulirane in načrtovane jezikovne podobe«. »Govorno nastopanje [jim] povzroča [...] veliko zadrego, nesproščenost in nevajenost tvorbe javnih govornih diskurzov pogosto pripisujejo normi zbornega (knjižnega) govora, ki se zdi mnogim odtujena od jezikovne vsakdanjosti.« (Prav tam: 61)

Znano je, da se zbornega jezika¹ ne naučimo kot maternega jezika, temveč si ga pridobimo šele »z zavestnim prisvajanjem

(v šolah raznih vrst in stopenj, tudi v vrteih)« (Toporišič 2000: 15), zato ima pri učenju knjižnega (zbornega) jezika najpomembnejšo vlogo šola. V šoli naj bi učenci/dijaki (v skladu z učnim načrtom) razvijali jezikovno zmožnost v knjižnem (zbornem) jeziku in si mdr. oblikovali tudi znanje o socialnih zvrsteh in okoliščinah njihove rabe. Učenje knjižnega (zbornega) jezika je zagotovo naporno; potrebno je veliko vaje in spodbud ter dobrega zgleda – od učitelja, ki obvlada knjižni (zborni) jezik in ga pri pouku (tudi govorno)² uporablja ter to pričakuje od učencev/dijakov oz. jih spodbuja k njegovi rabi.

2 Cilj raziskave

V raziskavi, katere rezultate predstavljamo v nadaljevanju, smo želeli na večjem

¹ Čeprav je bila že večkrat (Gruden 1976; Kržišnik 1998; Stabej 2003; Smole 2004; Tivadar 2004 idr.) izražena potreba po spremembi poimenovanja in delitve socialnih zvrsti slovenskega jezika, v tem prispevku ostajamo pri znani zvrstnostni teoriji (Toporišič 2000: 14), ki pozna nadzvrsti: knjižni in neknjižni jezik, knjižni pa se nato deli na zborni jezik in knjižni pogovorni jezik (kot manj strogo različico zbornega jezika). Zborni jezik predvsem pišemo in beremo (oz. deklamiramo), govorimo pa takrat, kadar govorno nastopamo pred »družbeno izoblikovan[im], tj. javn[im] (oficialn[im]) zborom poslušalcev« (prav tam: 15). Zavedamo se, da se zborni jezik pri govornem nastopanju (nekoliko) razlikuje od zapisanega zbornega jezika.

vzorcju preveriti, ali držijo prej omenjena opažanja. Cilj raziskave je ugotoviti,

- ali mladi danes kdaj govorijo zbornjo,
- v katerih okoliščinah govorijo zbornjo oz. zakaj ne govorijo zbornjo,
- ali jim ustno sporočanje v zbornem jeziku (v nadaljevanju: ZJ) povzroča težave in kako bi jih odpravili,
- kakšen odnos imajo do ustnega sporočanja v ZJ.

3 Metoda dela

V raziskavi je bila uporabljena opisna (deskriptivna) kavzalno-neeksperimentalna metoda empiričnega pedagoškega raziskovanja.

Vzorec je bil priložnostni. V raziskavi so sodelovali študentje 1. letnika razrednega pouka na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani od štud. l. 2007/2008 do 2012/2013, in sicer je od 725 vpisanih študentov na vprašanja odgovorilo 626 študentov (86,34 %). Vsi anketiranci so končali gimnazijo in opravili splošno maturo, saj je ta pogoj za vpis na pedagoško fakulteto, smer razredni pouk.

Študentom je bil pred začetnim predavanjem pri predmetu slovenski jezik 1 posredovan vprašalnik z osmimi vprašanji (zaprtega in odprtega tipa). Zagotovljena jim je bila anonimnost. Analizo odgovorov smo opravili s pomočjo opisne statistike s frekvenčnimi porazdelitvami. Vrnjene anketne vprašalnike smo analizirali ročno ter rezultate prikazali besedno in v obliki preglednic. Odgovore na odprta vprašanja smo razporedili v skupine, da bi odkrili njihove značilnosti.

² Po mnenju O. Kunst Gnamuš (1992: 12) učitelj z uporabo knjižnega jezika povečuje družbeno razdaljo med seboj in učencem in prav to otežuje učenčevu izrazno sproščenost in neposrednost. Tudi B. Pogorelec (1998: 63, op. 4) omenja odtujenost učitelja od učencev zaradi rabe knjižnega jezika: »Učitelji se [...] pri pouku različno odločijo za zbornjo obliko jezika, običajno ostajajo pri individualnih idiolektih s pokrajinskim pogovornim jezikom. Razlogi za to so različni, nedvomno je glavni v primanjkljaju jezikovne kompetence, pa tudi v pragmatični oceni govornega položaja, po kateri bi učiteljev zborni jezik učitelja dodatno odtujeval, postulirana norma pa ustvarjala dodatno polje šolske prisile.«

³ Ker niso bila ugotovljena odstopanja pri podatkih glede na posamezna študijska leta, jih tu in tudi v nadaljevanju ne navajamo.

4 Odgovori anketirancev in interpretacija izsledkov

4.1

Anketirance smo vprašali, ali kdaj govorijo zbornjo. Odgovorili so lahko:

- a) Da.
- b) Ne.

Tabela 1: Anketiranci in ustno sporočanje v ZJ

Odgovori (100 %)	a	a (%)	b	b (%)
626	590	94,25	36	5,75

Od 626 anketirancev, ki so sodelovali v anketi, jih 94,25 % trdi, da kdaj govorijo zbornjo (odgovor *a*).³

4.1.1

Anketirance, ki so na 1. vprašanje odgovorili, da kdaj govorijo zbornjo (590 oz. 94,25 %), smo nato vprašali, v katerih okoliščinah govorijo zbornjo. Njihove odgovore na to odprto vprašanje smo razporedili v več skupin, in sicer glede na pogostnost odgovorov (gl. Tabela 2). Ker so nekateri anketiranci navedli več odgovorov, se končno število odgovorov ne ujema s številom anketirancev.

Anketiranci pravijo, da največkrat govorijo zbornjo v pogovorih pri uradovanju (odgovor *a*), na drugem mestu pa je omenjeno govorno/javno nastopanje (odgovor *b*). Dopuščamo možnost, da je govorno nastopanje vsebovano tudi v odgovoru *e* (v šoli/pri pouku). Če seštejemo odgovore, navedene pri *b* in *e*, dobimo podatek, da četrtnina anketirancev (25,28 %) uporablja ZJ pri govornem/javnem nastopanju, kar tri četrtine pa v

Tabela 2: Okoliščine, v katerih anketiranci govorijo zborna

Odgovori	Število (f)	f (%)
a) v pogovorih pri uradovanju, npr. na občini, upravni enoti, pošti, v banki, knjižnici (tudi po telefonu)	277	25,55
b) pri govornem nastopanju/pri nastopanju pred javnostjo	209	19,28
c) v pogovorih z osebami, ki so jim neposredno nadrejene v šoli/na fakulteti, tj. s profesorji	127	11,72
č) v pogovorih s starejšimi osebami	124	11,44
d) v pogovorih z osebami, ki jih ne poznajo	69	6,37
e) v šoli/pri pouku	65	6,00
f) v pogovorih z osebami, ki imajo višji status kot anketiranci/pri katerih se anketiranci zavedajo podrejenega položaja (vendar niso njihovi profesorji)	56	5,17
g) v pogovorih z osebami, ki so iz drugih krajev/ki ne razumejo njihovega narečja	34	3,14
h) v pogovorih s šolskimi otroki, ki jih poučujejo (npr. na tečajih, krožkih, oratoriju itn.)	24	2,21
i) v pogovorih s predšolskimi otroki, ki se še učijo govoriti	20	1,85
j) v pogovorih z ljudmi določenega poklica	19	1,75
k) v pogovorih s tujci, ki govorijo oz. se učijo govoriti slovensko	19	1,75
l) v pogovorih z osebami, ki jih anketiranci spoštujejo	12	1,11
m) v pogovorih z osebami z višjo izobrazbo, kot jo imajo anketiranci	11	1,01
n) drugo	18	1,66
SKUPAJ	1084	100

pogovorih (poleg odgovora *a* še *c*, *č* in *d* ter *f*-*m*). 18 odgovorov je bilo uvrščenih pod *Drugo*, npr. *ob snidenju s starimi znanci; ko spoznavam nove ljudi; v šalah, hecu med prijatelji; v pogovoru s prijatelji, če pogovor presega vsakdanjost; kadar zagovarjam kakšno stališče ali podajam argumente; na pomembnih dogodkih; če prosim za pomoč; v pogovoru z osebo, za katero vem, da nisva na isti valovni dolžini; če kdo ne razume, kar mu govorim; pri dvigovanju telefona; vsak dan v družini*.⁴

4.1.2

Anketirance, ki so na 1. vprašanje odgovorili, da nikoli ne govorijo zborna (36 oz.

5,75 %), smo nato vprašali po vzroku. 16 anketirancev pravi, da jih sogovorniki ne razumejo, čeprav ne govorijo zborna, npr. *Ker me drugi razumejo, tudi če ne govorim v ZJ*. Sedem se jih noče potruditi, npr. *Ponavadi se mi enostavno ne da*. Pet anketirancev se sklicuje na nerabo ZJ pri drugih ljudeh, npr. *Ker osebe, ki govorijo v javnosti, ZJ ne uporabljajo, ne vem, zakaj bi ga morala jaz*, pet pa jih trdi, da se še nikoli niso znašli v okoliščinah za rabo ZJ. Enemu anketirancu se to ne zdi pomembno, eden pravi, da ne obvlada ZJ, eden pa ne pozna vzroka.

⁴ V poševnem tisku so odgovori anketirancev, dobesedno prepisani iz vprašalnika, zato so (nekateri) tudi z napakami.

4.2

Anketirance smo vprašali, ali imajo težave pri ustnem sporočanju v ZJ. 176 anketirancev (tj. dobra četrtina – 28,12 %) je napisalo, da nimajo težav pri zbornem govorjenju. Odgovore preostalih anketirancev na to odprto vprašanje pa smo razporedili v več skupin, in sicer glede na pogostnost odgovorov (gl. Tabela 3).

Tabela 3: Vzroki za težave, ki jih imajo anketiranci pri ustnem sporočanju v ZJ

Vzroki za težave	Število (f)	f (%)
a) Raba neknjižnega jezika (narečje, sleng).	293	65,11
b) Premalo rabe ZJ.	79	17,55
c) Nesproščenost.	27	6,00
č) Vpliv sodobnih medijev: SMS, MNS, TV.	16	3,55
d) Zahteva preveč napora.	10	2,22
e) Neznanje ZJ.	7	1,55
f) Drugo.	18	4,00
SKUPAJ	450	100

Približno dve tretjini anketirancev menita, da imata težave z zborna govorico zaradi vpliva neknjižnih zvrsti (odgovor a; omenjajo predvsem narečje⁵ in sleng, redkeje tudi pogovorni jezik), npr. *Večkrat se mi zgodi, da se zaradi narečja ne spomnim pravilne besede; Sleng uporabljam skoraj 16 ur na dan.* Če odgovoru a priključimo odgovor b (pre malo rabe ZJ), lahko napišemo, da več kot 80 % anketirancev meni, da imajo težave pri govorjenju v ZJ, ker to zvrst pre malo uporabljajo.

Drugi odgovori (od c do e) so zastopani s skromnejšimi odstotki. Prim. odgovore za c: *Imam tremo; Počutim se bedno/smešno; Če govorim ZJ, se hitro zmedem; Če je v bližini oseba, ki me pozna iz domačega okolja, misli, da se pačim, ko govorim v ZJ, zato raje ne govorim;* odgovore za d: *Več bi morala*

⁵ Ta raziskava potrjuje ugotovitev V. Smole (2004: 322, 325), da stereotip o narečju kot jeziku starejše generacije ne drži.

razmišljati, to nam ni v navadi; Bolj se moram osredotočiti na govorico, ne na to kaj govorim; Govoriti moram počasneje in bolj zbrano; odgovore za e: *Premalo sem se ga učila; V šoli ga nismo dovolj utrjevali – vedno smo naredili po 10 primerov in to je bilo to; ZJ ima preveč pravil, zato ne znam vseh; Včasih ne vem, kako se kakšna beseda sklanja.* 18 odgovorov je združenih v *Drugo*, npr. *Ne slišim ZJ v medijih; Negativno mnenje družbe o ZJ; ZJ se ne razvija; ZJ je preveč rigidna in mi deluje kičasto; Zdi se mi naporen; Ne vidim potrebe po ZJ; Vpliv drugih jezikov (angl.); V šoli smo ga pre malo uporabljali; Nihče ga do zdaj ni zahteval od mene.*

V navedeno predstavitev vzrokov težav pri ustnem sporočanju v ZJ so zajeti tudi odgovori anketirancev, ki so na 1. vprašanje odgovorili, da nikoli ne govorijo zborna (36). Če поблиže pogledamo samo njihove odgovore, so rezultati naslednji: dobra četrtina (10) pravi, da z zborna govorico nima težav (podoben odstotek velja tudi za vse anketirance) – ni pa jasno, ali nimajo težav zato, ker nikoli ne govorijo zborna (oz. če nikoli ne govorijo zborna, navsezadnje niti ne morejo presoditi, ali imajo težave ali ne). Preostalih 26 anketirancev vidi vzrok za težave pri zbornem govorjenju predvsem v rabi neknjižnega jezika (odgovor a) in v pre malo rabe ZJ (odgovor b) – tudi to je enako kot v odgovorih vseh anketirancev.

Anketirance smo nato vprašali še, kako bi odpravili težave, ki so jih navedli v odgovoru na prejšnje vprašanje. Kot je bilo že omenjeno, je 176 anketirancev navedlo, da nimajo težav pri ustnem sporočanju v ZJ; ti niso odgovarjali na to vprašanje. Odgovore preostalih anketirancev na to odprto vprašanje pa smo razporedili v več skupin, in sicer glede na pogostnost odgovorov (gl. Tabela 4). Ker so nekateri anketiranci navedli več odgovorov, se končno število odgovorov ne ujema s številom anketirancev.

Tabela 4: Načini odpravljanja težav, ki jih imajo anketiranci pri ustnem sporočanju v ZJ

Načini odpravljanja težav	Število (f)	F (%)
a) Več govorjenja v ZJ (tudi: v šoli/pri slovenščini).	192	37,07
b) Več branja (tudi: glasnega).	84	16,22
c) Vsak dan/večji del dneva pogovarjanje v ZJ (tudi: doma, s prijatelji).	59	11,39
č) Več lastnega truda in volje.	52	10,04
d) Več govornega/javnega nastopanja.	46	8,88
e) Zunanja spodbuda/prisila.	24	4,63
f) Več pisanja.	16	3,09
g) Več poslušanja besedil v ZJ.	13	2,51
h) Učenje pravil ZJ.	9	1,73
i) Drugo.	23	4,44
SKUPAJ	518	100

Od anketirancev, ki imajo težave pri ustnem sporočanju v ZJ, jih 37,07 % meni, da bi več rabe ZJ, tudi v šoli oz. pri pouku slovenščine, odpravilo njihove težave. Ta odgovor je precej splošen, saj iz njega ni razvidno, ali anketiranci z »govorjenjem« mislijo na govorno nastopanje ali pogovarjanje ali na oboje. Nekateri anketiranci so precizirali odgovor: govornemu nastopanju (odgovor *d*) so namenili 8,88 %. Odgovor *c*, da bi bolje govorili v ZJ, če bi se pogovarjali v ZJ ves čas/vsak dan, tudi s starši in prijatelji, pa je zastopan z 11,39 % anketirancev. 16,22 % anketirancev meni, da bi k odpravljanju težav pri zbornem govorjenju pripomoglo branje (11 od 84 anketirancev navaja »glasno branje«, npr. *branje na glas, da se slišiš*). Od drugih sporazumevalnih dejavnosti pripisujejo približno enako, a majhno vlogo pisanju (odgovor *f*), predvsem pisanju esejev, in poslušanju (odgovor *g*), npr. poslušanju/gledanju dobrih poljudnoznanstvenih oddaj na TV.

Drugi odgovori (*č*, *e*, *h*) so zastopani z 10 % ali manj. Prim. odgovore za *č*: *Ko govoriš v ZJ, moraš govoriti počasi in zavestno razmišljati; S samokontrolo; Da bi se bolj poslušali, kaj govorimo; Govoriti počasneje, da si lahko skoncentriran*; odgovore za *e*: *Prisiljena bi morala biti; Sogovornik, ki bi to zahteval od mene; Da bi me kdo opozarjal; Sogovornik, ki bi me popravljaj*; odgovore za *h*: *Boljše poznavanje slovničnih pravil; Ponavljati pravila*. Odgovori, ki so bili uvrščeni v *Drugo*, so npr. *Skušal bi najti pomoč, šel bi npr. na tečaj ali delavnice; Šola bi morala narediti kaj; Da bi hodila na kakšne uradne pogovore za službo; Da bi se več družila s starejšimi ljudmi; Iskanje besed v SSKJ; S snemanjem; S posodobitvijo ZJ; Večja vednost kaj je ZJ; Manj stresa; Nimam ideje*.

Edina razlika med vsemi anketiranci in anketiranci, ki sicer nikoli ne govorijo zborna (36), je v tem, da slednji menijo, da bi odpravili težave predvsem z več govorjenja in več pisanja.

4.3

Anketirance smo še prosili, da naj izrazijo svoj odnos do zborne govorice. Vse njihove odgovore (626) na to odprto vprašanje smo najprej razdelili v dve skupini: A) na anketirance, ki so naklonjeni rabi ZJ (525 ali 83,87 %), in B) na anketirance, ki ji niso naklonjeni (101 ali 16,13 %). Znotraj vsake skupine pa smo nato določili še podskupine.

A) Anketiranci, ki so naklonjeni zborni govorici

Približno polovica anketirancev je skušala predstaviti svoj naklonjeni odnos do rabe ZJ (podskupine A1–A4), druga polovica pa je navedla precej splošne odgovore, zato smo jih uvrstili v *Drugo* (podskupina A5).

Število odgovorov pri podskupinah A1 in A2 je skoraj enako. Prim. odgovore za A1: *Človek z rabo ZJ izkaže svojo kulturno izobraženost; ZJ izkazuje neko intelektualnost; Z rabo ZJ poudarimo odnos do sogovornika*,

Tabela 5: Izrazi naklonjenosti do zborne govornice

Izrazi naklonjenosti	Število (f)	f (%)
A1) ZJ uporabljajo oz. se ga trudijo uporabljati pri dialoškem sporazumevanju (v pogovorih), ker so slišati bolj izobraženi/inteligentni/spoštovani ali če govorijo z nadrejenim sogovornikom.	87	16,57
A2) V določenih okoliščinah govorno nastopajo v ZJ ali se trudijo, ker to zahtevajo okoliščine rabe.	85	16,19
A3) V določenih okoliščinah govorijo v ZJ ali se trudijo, ker ZJ povezuje Slovence.	38	7,24
A4) V določenih okoliščinah govorijo v ZJ ali se trudijo, vendar se bojijo za usodo narečja, ki ga sicer uporabljajo v drugih okoliščinah.	24	4,57
A5) Drugo.	291	55,43
SKUPAJ	525	100

pokažemo mu spoštovanje; Kdor uporablja kar najbolj pravilen ZJ, mi zbuja spoštovanje; Če imaš službo na položaju, brez njega ne moreš uspeti. Prim. odgovore za A2: *ZJ uporabljam, ko nastopam v javnosti. S tem spodbujam pravilno rabo slovenskega jezika in ga z lepoto predstavljam svojim poslušalcem; Menim, da je prav, da se na javnih prireditvah, v šolah ... uporablja ZJ. Prav tako pa mislim, da je tudi prav, da v drugih okoliščinah govorimo drugače.* Prim. odgovore za A3: *Menim, da je spodbujanje uporabe ZJ pomembno, saj imamo v Sloveniji ogromno narečij in nam ZJ omogoča lažje sporazumevanje; Za pravično komunikacijo je treba uporabljati univerzalni jezik; Tako kot je angleščina »lingua franca«, bi lahko rekli, da je ZJ na nek način »lingua franca« za nas Slovence.* Prim. odgovore za A4: *Menim, da je raba ZJ koristna, vendar pri tem ne smemo zanemarjati svojega narečja; ZJ povezuje slovenski prostor, po drugi strani pa odrija prelepa narečja.*

Kot je bilo že omenjeno, je odgovorov, uvrščenih v rubriko *Drugo*, precej in so tudi precej splošni (mogoče je bilo tudi anketno vprašanje postavljeno presplošno), vendar zanimivi. Anketiranci so napisali, kako je oz. naj bi bilo na splošno z ZJ v naši družbi, npr. *ZJ je pomemben, tako kot celotna slovenska kultura. To spada pod naše dobro delo, da ga ohranjamo; Zdi se, da ga vedno manj ljudi*

govori, čeprav je njegova uporaba pomembna; Menim, da je pomembno, da ima vsak državljan RS pozitiven odnos do slovenščine in se mu ni treba posmehovati; Mislim, da je uporaba ZJ zelo pomembna za ohranjanje jezika, saj danes ljudje uporabljajo vse več tujk in prenesenih izrazov, kar kviri naš narodni jezik. Anketiranci vidijo tudi pomembno vlogo šole, npr. *Predvsem za izobraževalne organe je ZJ zelo pomemben; Če učitelji ne bodo kaj naredili, bo izginil; Najpomembneje je, da učenec začuti odnos učitelja do ZJ.* Omenjajo tudi svojo splošno naklonjenost do ZJ oz. nenaklonjenost do tistih, ki ga ne uporabljajo, npr. *Slovenščina se mi zdi izredno speven jezik; Zdi se mi pomemben, stvari v njem delujejo bolj resne in pravilne, kar mi je všeč; Zelo rada uporabljam ZJ, saj mi je bil privzgojen; Slovenski jezik, predvsem pa dvojina, se mi zdi zelo lep; Moj odnos do rabe ZJ je precej dober, saj se skušam izogibati raznim slengizmom; Slovenščina mi je zelo zanimiva, zato tudi prijatelje popravljam pri govorjenju (napačna raba predlogov: zakaj se gre → zakaj gre); Tiste, ki vsak dan uporabljajo ZJ občudujem; Uporabljam ga z veseljem in brez zadržkov. V današnjih časih pa ga vse bolj izpodriva globalni Angleški jezik, kar je na nek način žalostno; Ko berem razne internetne strani, me spreleti srh, ko vidim, kakšno slovenščino uporabljajo Slovenci. Moti me tudi, da ljudje ne*

uporabljajo dvojine. So tudi samokritični do svoje rabe ZJ, npr. *V zadnji letih ga zavestno več uporabljam in mi postaja domač. Kot učiteljica se bom morala približati ZJ, saj bodo to pričakovali zlasti starši otrok, ki jih bom učila. Vendar pa sem mnenja, da se z otroki ne bom mogla pogovarjati v ZJ, ker se ne počutim samozavestno, če govorim v ZJ; Upam, da pri meni še ni prepozno za boljšo rabo ZJ; Velikokrat sploh nisem pozorna na rabo jezika.* Nekateri so skeptični do (svoje) rabe ZJ, vendar ZJ ne zavračajo, npr. *Seveda je lepo, če v ustreznih okoliščinah govorimo v ZJ, ampak kaj sploh so ustrezne okoliščine?; Oseba, ki danes govori v ZJ, je v manjšini. Nerada sem v manjšini, zato ga ne uporabljam toliko, kot bi ga morala glede na okoliščine. Kadar pa sem razkurjena, mi raba ZJ sploh ne uspeva preveč dobro; Pravzaprav mi je vseeno, kako ljudje govorijo, seveda v mejah pravilnega razumevanja; Pomembno je znati govoriti v ZJ, ker nikoli ne veš kdaj ti pride prav; Moj odnos je premalo zavéden; Nimam posebnega odnosa do ZJ, je samo neka meja v podzavesti, ki mi daje občutek kdaj ga uporabiti in kdaj ne.*

B) Anketiranci, ki niso naklonjeni zborni govorici

Tabela 6: Izrazi nenaklonjenosti do zborne govorice

Izrazi nenaklonjenosti	Število (f)	f (%)
B1) ZJ je (pre)težek.	40	39,60
B2) ZJ je neoseben/neprišten.	38	37,63
B3) ZJ je nepotreben.	8	7,92
B4) Drugo.	15	14,85
SKUPAJ	101	100

Anketiranci, nenaklonjeni zborni govorici, svoj odnos predstavljajo predvsem s težavnostjo ZJ, npr. *ZJ ima preveč pravil; ZJ se mi zdi težak, saj obstaja milijon izjem, ki pa si jih je jasno treba zapomniti, potem pa me take izjeme zmedejo še pri čisto navadnih besedah*, in neosebnostjo ZJ, npr. *Uporaba se*

*mi zdi prisiljena, nepristna; Ne maram ga, ker se mi zdi nenaraven; Počutim se smešno, če besede izgovarjam popolnoma pravilno; Zdi se mi zategnjen jezik; Ker je kompenzacija za »višje od nas« da imajo občutek nadzora nad nami. Je sforsiran, nekaj manj pa z nepotrebno ZJ, npr. *Zlahka preživim brez ZJ; Sama se ga ne trudim uporabljati, saj zakaj pa bi ga, če ga ne rabim.* Nekaj je splošnih odgovorov, ki so uvrščeni v Drugo, npr. *ZJ mi ni pri srcu; Moj odnos je zelo slab, mogoče ga bom spremenila, vendar zdaj še nimam potrebe po tem.**

In še to: vsi študentje, ki so na 1. vprašanje odgovorili, da nikoli ne govorijo zborna (36), tudi niso naklonjenih zborni govorici, zato so njihovi odgovori na vprašanje o odnosu zajeti v zg. točki B.

5 Zaključek

Če povzamemo ugotovitve ankete, ki jo je reševalo več kot 600 anketirancev, lahko zapišemo, da skoraj vsi mladi (94 %), vsaj vsi tisti, ki so se odločili, da bodo postali profesorji razrednega pouka, zatrjujejo, da danes kdaj govorijo zborna.

Četrtnina anketirancev (25,28 %) uporablja ZJ pri govornem/javnem nastopanju, kar tri četrtine pa v pogovorih z različnimi sogovorci, zlasti pri uradovanju, z nadrejenimi in s starejšimi. Štiri petine anketirancev (82,66 %) meni, da imajo težave pri zbornem govorjenju, ker to zvrst preredko uporabljajo. Kar dobrih 10 % (11,39 %) mladih meni, da bi bolje govorili v ZJ, če bi se pogovarjali v ZJ ves čas/vsak dan, tudi v družinskem krogu in s prijatelji.

83,87 % anketirancev je naklonjenih ustnemu sporočanju v zbornem jeziku, in sicer navajajo, da želijo upoštevati okoliščine rabe ZJ ali se pri sogovorniku v dialoškem sporazumevanju pokazati kot izobraženi/inteligentni oz. želijo biti spoštovani; navajajo pa tudi povezovalno vlogo ZJ in skrb za usodo narečja. Preostali anketiranci predstavljajo nenaklonjenost do ZJ s težavnostjo, neosebnostjo in nepotrebno ZJ.

Literatura

- GRUDEN, Živa, 1976: Prispevek k spoznanju jezikovne situacije tržaških Slovencev. *Jezik in slovstvo* 22/3. 72–79.
- KRŽIŠNIK, Erika, 1998: Socialna zvrstnost in frazeologija. Erika Kržišnik (ur.): *34. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 53–69.
- KUNST GNAMUŠ, Olga, 1992: *Sporazumevanje in spoznavanje jezika*. Ljubljana: DZS.
- POGORELEC, Breda, 1998: Jezikovno načrtovanje govornega jezika pri Slovencih: teorija, praksa in odprti problemi slovenskega zbornega jezika. Inka Štrukelj (ur.): *Jezik za danes in jutri. Zbornik referatov na II. kongresu, Ljubljana, 8.–10. 10. 1998*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 56–64.
- SMOLE, Vera, 2004: Nekaj resnic in zmot o narečjih v Sloveniji danes. Erika Kržišnik (ur.): *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 321–330.
- STABEJ, Marko, 2003: Kaj je to, slovenščina? (Slovenščina v narodni in mednarodni razsežnosti). Milena Ivšek (ur.): *Poučevanje materinščine – načrtovanje pouka ter preverjanje in ocenjevanje znanja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 14–22.
- TIVADAR, Hotimir, 2004: Podoba in funkcija govornega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti. Erika Kržišnik (ur.): *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 437–452.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.